

# Apropå trafikundervisning av mindre barn

Av docent Bertil Söderling, Borås

I den trafikundervisning som riktar sig till förskolebarn och även till de minsta skolbarnen måste vissa fysiologiska fakta och utvecklingspsykologiska förhållanden beaktas. En övertro på den undervisning som meddelas kan annars medföra motsatsen — en trafikfara och ökade risker för barnen. Man släpper nämligen kontrollen och övervakningen under den falska förhoppningen och det beklagansvärda misstaget att dessa mindre barn nu blivit pålitligt "utbildade" och därför kan anses klara sig på egen hand.

Några barnpsykologiska data förtjänar då att framdragas.

Vi vet ännu inte vid vilken ålder (statistiskt sett) trafikmognad kan anses grundlagd. Sannolikt behöver vi testa fram en sådan mognad eller omognad för att bedöma det enskilda fallet. Så mycket kan emellertid sägas att en pålitlig trafikmognad säkerligen inte uppstår tidigare än en pålitlig skolmognad. Barn lever länge i ett närrum där detaljer noggrant och intensivt undersöks men det dröjer länge innan man kan generalisera, skilja huvudsaker från bisaker, se sammanhang och perspektiv samt tillämpa vissa detaljkunskaper i större sammanhängande situationer.

Om mamma eller instruktören meddelar ett litet barn att det först ska titta åt höger, därefter åt vänster, så åt höger igen och, om passagen är fri, slutligen raskt gå över gatan, så innebär detta en rad moment, alla sammanhållna av en *målsättning*: att undvika en förefintlig eller analkande fara och att bestämma en risk, resp. riskfrihet på basen av dessa olika moment.

Småbarnet och kanske också större delen av förskolebarnen känner sig hemmastadda med förhållandena på platsen, just här och också just nu. Flyttas situationen till en annan gata, ett annat torg, en annan lokal blir situationen genast annorlunda. Här inställer sig sålunda kravet att *göra en trafiksituation allmängiltig*. Oförmåga att generalisera saboterar tillämpandet av vad

som inlärts på annan plats. Ett mindre barn kan mycket väl acceptera faran i att bli skadad exakt på den plats och under de förhållanden varunder inläringen försiggått. Men att *alla* vattensamlingar kan vara farliga och åstadkomma drunkning eller att *alla* motorfordon och trafikleder innebär risker kan barn med oförmåga att generalisera icke inlära.

Barn är lätt distraherade säger vi. Detta innebär bl. a. att barnet fäster sig vid detaljer. Detaljen upptar i barnets värld oproportionerligt stort utrymme och det har framkastats från barnpsykologiskt håll att det minsta spädbarnet inte ens uppfattar en cirkel som en helhet utan endast som en serie av delar och detaljer.

Tillämpar vi dessa kunskaper så förstår vi också att detaljerna icke blott är störande distraktionsmoment i en inläringssituation. Barnet kan dessutom inte ordna detaljerna till en helhet där huvudsak och bisak passar in i perspektivet. Vi ser detta då barn gör sina teckningar och målningar. Ritar ungen ett hus torde det alltid vara ett bestämt hus som åsyftas, inte det "generella huset" och detta hus överdimensioneras alltid med hänsyn till någon bestämd iögonfallande detalj, t. ex. den rykande skorstenen, de många fönstren, den stora porten etc. Därvid bortses helt och hållet från perspektivet och sammanhanget. Huvudsaken för barnet är att detaljerna samlas in och kommer med så som den unga konstnären upplever situationen. (Här befinner sig ju barnet i gott sällskap med våra vuxna artister!) En pojke betraktade på Stockholms ström en segellustjakt som på kvällen särskilt framträdde med alla sina ljusstrålade hytter. Dagen därpå ritade pojken det eleganta lyxfartyget och placerade in massor av hyttfönster men på helt annan plats i perspektivet än dit de hörde, nämligen på seglet. Detta exempel, beskrivet av Gästrin, belyser mycket väl förskolebarnets oförmåga att se rätta sammanhang och perspektiv.

Tillämpar vi detta i trafikundervisningen så

kommer vi ungefär till följande. Barn kan tidigt inläras detaljer (t. ex. trafikmärken), vissa moment som skall uppfyllas då man går över en gata men äger samtidigt oförmåga att tillämpa dessa moment i den aktuella trafiksituation som uppstår, inte heller kan denna göras allmän-giltig.

Vi kan naturligtvis inte vänta oss att en inläring just av en trafikundervisning hos i övrigt inlärningsomogna barn skulle vara pålitlig eller möjlig. Och om vi tror att barn kan överta ansvaret för sig själva i trafiken på ett betryggande sätt därför att de kan vrida huvudet åt höger och vänster och ha inlärt en hel del trafikmärken så bedrar vi oss storligen. Släpper vi dessutom övervakningen så har trafikundervisningen gjort

barn och familjer en björntjänst. Den har ökat riskerna för den trafikomogne.

Docenten i barnpsykologi Stina Sandels är f. n. i färd med att tillsammans med polisen söka utreda barns trafikmognad. Jag anser att detta är en synnerligen betydelsefull grundforskning av modernaste slag. Innan vi ifrån vetenskapligt håll får en bas att stå på bör enligt min mening trafikundervisningen för förskolebarn m. fl. tas med stora förbehåll.

Gärna göra trafikundervisningen till en nyttig trafiklek men icke lämna bedömandet av dess resultat i oskolade händer eller rekommendera föräldrar att släppa övervakning och tillsyn förrän pålitlig mognad kunnat konstateras!

## **Sveriges Läkarförbunds Riksmöte**

*den 2 juni 1961 i Karlstad*

### **Diskussionsämnen**

Kl. 10.00—13.00 Hälso- och sjukvårdens fortsatta utbyggnad och funktion

*Inledare:*

*Generaldirektör Arthur Engel och professor  
Lars Werkö*

Kl. 14.30—17.00 Ekonomiska och personella förutsättningar för planerat hälso- och sjukvårdsprogram

*Inledare:*

*Generaldirektör Richard Sterner, direktör  
Tage Larsson och professor Ragnar Bentzel*

Lokal: Frimurareordens högtidssal, Tingvallagatan 15

**Mötet är offentligt och öppet för alla intresserade**